

Німецька політика пам'яті та Житомирщина

Розв'язання війни проти України Путін намагається виправдовувати недолугими історичними аргументами, відмовляючи нашій державі та її громадянам у праві на існування.

Головні кліше, які використовують кремлівські пропагандисти для змалювання негативного образу і української влади, й переважної більшості населення, – фашистський/нацистський київський режим (попри те, що Президент України є етнічним євреєм), «бандеровці».

Для Німеччини, яка разом із Францією відіграє провідну роль у Європейському Союзі, подібні означення пов'язуються із травматичною пам'яттю та тривалим процесом подолання свого минулого. На сьогодні Німеччина стала одним із лідерів у наданні підтримки Україні. Це стосується як позиції щодо просування ідеї вступу нашої країни до ЄС, так і матеріальної допомоги, надання зброї, а також максимальної підтримки біженців з України.

Тема України та війни проти неї залишається ключовою в Німеччині, не сходить зі шпальт газет та новинних сайтів, попри намагання російських пропагандистів переконати себе та весь свій у «втомі» від України. Технологічні умови ХХІ ст. радикально різняться від попередніх історичних періодів. Сучасна війна фактично транслюється on-line, як і всі злочини, які здійснюються окупантами. В таких умовах маніпулювати інформацією

практично неможливо. Розуміння важливості підтримки України та її боротьби за ідеали демократії відображаються і в культурному просторі німецької столиці. Практично у всіх музеях Берліна від початку російської агресії створені додаткові експозиції, присвячені цій війні, або ж до них включені роботи українських митців, з метою популяризації культурних надбань нашої країни. Адже ще одним аргументом, який активно використовує Росія, є наполягання на «величчі» її культури та відсутності такої в Україні.

Для Німеччини дуже складним питанням залишається переосмислення нацистського періоду, який пов'язується із перебуванням при владі членів націонал-соціалістичної партії на чолі із Гітлером. У столиці країни є декілька музеїв, створених з цією метою. Серед найбільш відомих – меморіал убитим євреям Європи або Меморіал жертвам Голокосту. На сьогодні цей пам'ятник належить до найбільш відвідуваних у Берліні. Його відкрили у 2005 р. на великому полі між Бранденбурзькими воротами, фактичним символом Берліну, та місцем, де розташовувався бункер Гітлера. Щорічно меморіал відвідує більше 3,5 млн осіб. Архітектурним втіленням пам'яті про жертви націонал-соціалізму є 2 700 сірих тумб різних розмірів зі специфічним розташуванням, яке створює у відвідувачів складну гаму почуттів та переживань. Вони поєднуються із музеєм, який розміщується у спеціальному приміщенні, під плитами.

Експозиція музею містить значну кількість візуального матеріалу (світлини, листи, відео), які дозволяють відтворити особливості життя єврейських громад європейських країн, Радянського Союзу до війни. Окремий зал присвячений внеску сучасної ФРН, її громадських інституцій у справу вшанування пам'яті загиблих євреїв не лише в Німеччині, а й в інших країнах. Тут представлено декілька карт, на яких помічені населені пункти, в яких спорудження пам'ятників на вшанування жертв Голокосту відбулось за рахунок Німеччини, зокрема Фонду «Меморіал убитим євреям Європи». На території України представлено три таких пункти – Київ, містечко Браїлів на Вінниччині та Бараші (колишнього Ємільчинського, а зараз – Звягельського району нашої області). Проєкт, що фінансується Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини від 2010 р., поставив собі за мету висвітлити забуті сторінки геноциду євреїв і ромів в Україні та захистити поховання жертв. Появі пам'ятного знаку поблизу Барашів передувала дослідницька робота, до якої долучились представники Українського центру вивчення історії Голокосту на чолі із доктором А. Подольським. Брали участь в організації досліджень, пошуку місця розстрілів та запису усно-історичних інтерв'ю мешканців колишнього містечка (цей статус Бараші мали до чергової адміністративної реформи) і студенти історичного факультету Житомирського державного університету ім. Івана Франка.

В реалізації своєї політики нацисти часто спирались на місцеве населення. Результатом активної антисемітської пропаганди, яка супроводжувала просування нацистів на території Радянського Союзу, стала участь частини місцевого населення (перш за все йдеться про тих, хто служив у поліції), в акціях знищення євреїв. Поблизу Барашів розташовувалося декілька сіл, на території яких від XIX ст. компактно проживали німецькі колоністи. У випадку мешканців Барашів, як доведено дослідниками, що вивчали архівні документи, до акцій мали відношення поліцейські із Непізнаничів, колишньої німецької колонії. Місце розстрілів з часом почали використовувати під сільськогосподарські роботи, тому дослідникам довелося провести додаткові пошуки. Результатом цієї роботи стало відкриття 17 вересня 2019 р. меморіального знаку на честь загиблих місцевих євреїв під час Голокосту.

Сила сучасних демократій полягає у мужності визнавати власні помилки, переосмисленні минулого. Не менш важливою їх рисою є і спроможність відстоювати власні ідеали, загальнолюдські цінності у спільній боротьбі проти сучасного аналогу нацизму – путінського рашизму.

Фінансовано Європейським Союзом. Однак погляди та висловлені думки належать лише автору та не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Erasmus + Програми ЄС для освіти, навчання, молоді та спорту. Ані Європейський Союз, ані орган, що надає дозвіл, не можуть нести за них відповідальності.

Вікторія Венгерська, професорка, завідувачка кафедри історії України
Житомирського державного університету ім. Івана Франка

Інтернет-видання "20 хвилин". 24.12.2023

URL: <https://zt.20minut.ua/Podii/nimetska-politika-pamyati-ta-zhitomirschina-11907015.html>